

**ALİYA VE ARKADAŞLARINDA  
YOL HARİTASI GELECEK VE TASAVVURU**

**(Muharrem Balcı – 2010)**

**Kitabına**

**TAKDİM**

**HANGİ ALİYA?**

**Akif EMRE**

Aliya İzzetbegoviç'i Türkiye daha çok Bosna savaşı vesilesiyle tanıdı. Muhtemelen Sırp saldırıları olmasaydı rahmetli Aliya bu kadar tanınmayacaktı. Oysa onu önemli kılan, zor zamanlarda ortaya koyduğu önderlik kadar düşünceleriydi. Evet, Aliya herhangi bir mazlum halkın haksızlığa uğramış lideri olarak sıradan bir siyasetçi, devlet adamı değildi. Bir eylem adamı, özgürlük savaşçısı ve lider olarak bizde popüler olan yanı, aslında onun anlaşılması gereken entelektüel kişiliğini gölgeliyor.

Oysa dünya Aliya'yı 1980'lerin başında "Saraybosna Davaları"nda tanımaya başladı. Bu dava her ne kadar siyasi bir dava olarak gözükse de temelde belli düşünce ve inançtan beslenen bir medeniyeti mahkûm etmek için açılmıştı. Ve Tito sonrası komünist Yugoslav sisteminin yöneticilerinin direktifiyle Aliya'nın başında olduğu Müslüman aydınlar onlarca yıl hapis cezası aldılar. Türkiye'deki İslami endişe sahipleri, aydınlar arasında bu yüz kızartıcı mahkemede yaşananlardan çok azının haberi olmuş, dikkatlerini çekebilmişti ne yazık ki...

Saraybosna Davası; Aliya'nın yakın arkadaşı Salih Behmen'in arkadaşları adına kaleme aldığı *İslam Manifestosu*'nu<sup>(\*)</sup> mahkûm etmek üzere kurulmuştu.

---

(\*) Ders notlarını hazırlarken, yıllar önce nerede okuduğumu hatırlayamadığım bir bilgiyi Akif Emre ile paylaştığımda, bilemediğini söylemişti. O bilgi, *İslam Beyannamesi*'nin, ekip adına Salih Behmen tarafından kaleme alındığı ve Aliya'nın da "Salih Behmen hepimizi temsilen *Beyanname*'yi yazdı, biz tek kelimesine dahi dokunamadık" dediği bilgisidir. *Beyanname*'deki fikirlerin ve tekliflerin Aliya ve Arkadaşları adına ekipten biri tarafından yazılmış olması, *Beyanname*'nin bizzat Aliya tarafından yazılmış olmasından daha önemli idi. Böylesine mükemmel bir "Müslüman Toplum Tasavvuru"nu, böylesi bir entelektüel ve mücadeleci ekip adına yazmak, fevkaladenin fevkinde bir işti ve bundan çok etkilenmiştim. Merhum Akif Emre, kitaba takdim yazısını yazarken bu konuyu yeniden araştırmış, *İslam Beyannamesi*'nin bizzat Aliya tarafından değil, Aliya ve ekip arkadaşları adına Salih Behmen tarafından yazıldığını bulmuştu. Nitekim Bilim ve Sanat Vakfı'nın, yayınlanmadan önce inceleme için şahsıma gönderdiği *İslam Beyannamesi*'nin Ahmet Suhan tarafından tercüme edilen nüshasında "Aliya ve Arkadaşları adına kaleme alan Ömer Behmen" (Salih Behmen'in kardeşi) ibaresi yer almaktadır. Muhtemeldir ki Ömer Behmen, ekibin Aliya'dan sonra gelen önemli ismi olarak kurgulamış, anlatmış, kardeşi Salih Behmen de kaleme almış olmalı. Aliya *İslam Beyannamesi*'nin 1980'de Oğlu Bakır tarafından yayımlanmasından sonra yapılan yargılanmasında arkadaşlarını ele vermemiş, kendisinin yazdığını ve yayımladığını kabul etmişti (M. Balcı).

Bu manifesto Aliya'nın entelektüel kişiliği ile eylem adamı yanının buluşarak gerçekleştirdiği evrensel bir çıkıştı aslında.

80'li yılların ortalarında *Doğu ve Batı Arasında İslam* kitabı Türkçede yayınlandığı vakit Müslüman aydınlar arasında Yugoslavya gibi komünist yönetim altında böyle bir eseri [hem de 1946'da 20 yaşında] yazacak kalemin yetişmiş olmasını hayretle karşılandığını çok iyi hatırlıyorum

Eylem adamı, özgürlük savaşçısı, lider Aliya'nın gerçek kişiliğini anlamak için bu eser üzerinde kafa yormak gerekiyor. Nitekim kendisi de hapis yıllarında bu kitaptaki düşünceleri üzerinde yeniden düşünecek, bazı bölümlerini, "şimdi yazsaydım ne yazardım" diyerek yeniden kaleme alacaktır.

Şu tespitin hiçbir abartıyı ima etmediğini düşünüyorum, Aliya İzzetbegoviç son yüzyılda İslam dünyasının yetiştirdiği evrensel ölçekte fikir serdedebilen nadir düşünürlerden biridir. O sadece Müslümanlara değil, insanlığa ve insanlığın temel sorunlarına dair düşünceler üretebilmiş fikir adamıdır her şeyden önce. Bu yönünün üzerinde durmak yerine daha çok duygusal ve yüzeysel övgülerle geçiştirmeye çalıştığımız Aliya'nın düşünceleri, onun yetişme iklimi, beslendiği kaynaklar, din anlayışından, siyaset, toplum, medeniyet gibi temel konulara dair fikirleri üzerine kafa yormak çağdaş İslam düşüncesinin nasıl şekilleneceğine katkı sağlayacaktır.

*Doğu ve Batı Arasında İslam* üzerinde derli toplu çalışma yapılmadı. Bu eserde estetikten medeniyet tahlillerine, dinden Doğu-Batı anlayışına uzanan çok katmanlı sorunlara dair fikir serdeden bir düşünürle karşı karşıya geliriz.

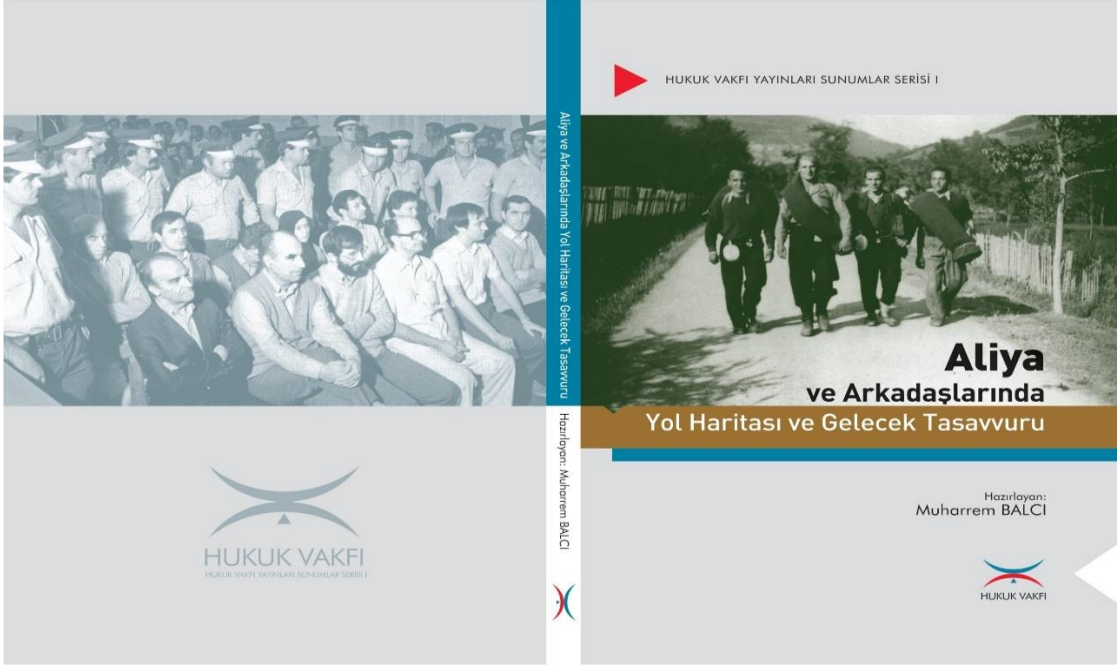
Ve bu eser anlaşılardan bir eylem adamı olarak Aliya'nın sergilediği ahlaki tutum, toplumuna karşı duyduğu sorumluluk ve İslami bilinciyle sergilediği performansın anlaşılması mümkün olamaz. Dahası, her şeyden önce, yüzünde hiçbir gölgenin olmadığı, olanca safiyetiyle bir insanla temas ettiğinizi size hissettiren duruşunu anlamak da mümkün olmaz.

Bu açıdan, Muharrem ağabeyin *Doğu ve Batı Arasında İslam* üzerinde yaptığı anlama çabasını önemsiyorum. Kahramanlarımızı, bize bıraktıkları örnekliklerini içi doldurulmamış övgülerle mahkûm etmek yerine, onunla adeta yüzleşerek, anlama, anlamlandırma çabası olarak farklı girişimleri harekete geçirecek bir örnek olmasını umuyorum. Müslüman bir aydının sorumluluk bilinciyle hakikat avcılığının bir örneği olarak görüyorum bu çalışmayı.

Bizi biz yapan, değerlerimiz kadar bu değerleri hayata geçirme yolunda düşünce -eylem planında fedakârlığı, samimiyeti ile örneklik sergileyen öncülerimizi anlama yolundaki gönülleri ve çabaları çoğaltmak dileğiyle...

Akif Emre

(1957-2017)



ALİYA VE ARKADAŞLARI ÖRNEKLİĞİNDE

## GELECEK TASAVVURUMUZ VE YOL HARİTAMIZ

Muharrem BALCI

